

SLOVENSKE USTVARJENE VERSKE SKUPNOSTI IN NJIHOV KONTEKST**

Povzetek. Članek analizira posebno skupino slovenskih religijskih organizacij, "ustvarjene verske skupnosti", pri čemer se navezuje na termin "izumljene religije", kot ga je utemeljila avstralska religiologinja C. Cusack. Ugotavlja, da so slovenske ustvarjene verske skupnosti močno raznolike (vsaj intendirano) religijske organizacije, ki so v minulih petnajstih letih nastajale kot odziv na določeno pravno vprašanje in/ali protest zoper specifično ravnanje države. Kot izviren in zanimiv, čeprav tudi minoren pojav, se v segmentu samoniklih religijskih inovacij uvrščajo na vnani rob širše religijske podobe, ki je v članku predstavljena v kontekstu Kataloga slovenskih religijskih organizacij. Ta je izšel iz prve empirične sociološke raziskave novih religijskih in duhovnih gibanj v Sloveniji, ki jo avtorja kontinuirano izvajata vse od leta 2003, do danes pa je prerasel v sistematično urejeno zalogo znanja o vseh slovenskih religijskih organizacijah.

Ključni pojmi: ustvarjene verske skupnosti, katalog slovenskih religijskih organizacij, registracija verskih skupnosti.

Uvod

Pričujoče besedilo se osredotoča na posebno skupino organizacij, ki so bile v minulih petnajstih letih ustvarjene z namenom opravljanja katere izmed funkcij religije in/ali uživanja pravic, ki jih za opravljanje teh funkcij zagotavlja sodobna država. Avtorja jih imenujeta "ustvarjene verske skupnosti". Čeprav nobene verske skupnosti ne moremo vštetiti med apriorne danosti in so vse proizvod človekovega dela in torej ustvarjene, želita s tem terminom poudariti, da so nekatere nastale s posebnim razlogom, ki se razlikuje od tradicionalnih razlogov. Nemara bi jih lahko poimenovali tudi "izumljene verske skupnosti", vendar bi v tem primeru tvegali nesmisel. Verske

---

* Dr. Gregor Lesjak je direktor Urada za verske skupnosti na Ministrstvu RS za kulturo; dr. Aleš Črnič je redni profesor na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

skupnosti kot pravne osebe v Sloveniji namreč ni mogoče izumiti, ker je že štirideset let predpisana z zakonom. Njeni ustanovitelji pa so, po drugi strani, v postopku registracije pred pristojnim državnim organom zagotovo lahko ustvarjalni.

Predlagani termin se navezuje na termin "izumljene religije" (*invented religions*), ki ga je utemeljila avstralska religiologinja Carole Cusack (2010), in sicer tako da ohranja razlike in podobnosti med obema. Poglavitna razlika je v kontekstu uporabe in pripisovanju religijskosti. Cusackova je preučevane skupine (npr. diskordijance, pripadnike viteškega reda jedijev, matriciste in paštafarjance) obravnavala v kontekstu sodobne popularne kulture, avtorja tega besedila pa v sklopu odnosov med državo in verskimi skupnostmi. Ta premestitev ali redukcija konteksta v resnici omejuje zorni kot razprave, a vendarle na njeno bistvo. O slovenskih ustvarjenih verskih skupnostih je namreč mogoče reči, da jih je s svojim spremenljivim odnosom do verskih skupnosti pravzaprav "ustvarila" slovenska država. Če je Cusackova v obravnavanih skupinah prepoznala sicer izumljene, a vseeno pristne religijske pojave, sta se avtorja v obravnavi slovenskih ustavila pred tem korakom. Svoje zadržke v sklepu besedila pojasnita z razliko v naravi preučevanih skupin.

Ustvarjene verske skupnosti so v besedilu obravnavane kot slovenske religijske organizacije. Njihove značilnosti so predstavljene s temeljnimi klasifikatorji Kataloga slovenskih religijskih organizacij. Katalog je informacijsko podprta ter v tem trenutku gotovo najbolj celovita in sistematično urejena zaloga znanja o večini slovenskih religijskih organizacij, ki sta jo razvila avtorja tega besedila. Klasifikatorji tega kataloga so kvantificirane lastnosti vseh zajetih religijskih organizacij, ki omogočajo razmeroma prijazno statistično obdelavo. Za predstavitev in kratek komentar konteksta ustvarjenih verskih skupnosti smo izbrali naslednje klasifikatorje: tipologija, družinska členitev, starost, številčnost in organizacijska oblika. Avtorja tako najprej razgrinjata agregatne podatke o slovenskih religijskih organizacijah, ki jih ni mogoče pridobiti iz drugih virov, ter spremljajočo tipologijo in drugo sistematiko. Hkrati in ravno s tem želita pokazati, da je mogoče o ustvarjenih verskih skupnostih povsem smiselno razpravljati ne le v sklopu specializiranih poglavij religiologije, ampak tudi širše religijske podobe Slovenije.

Katalog slovenskih religijskih organizacij

Katalog slovenskih religijskih organizacij je prešel več razvojnih stopenj. Podatkovna zbirka je začela nastajati pred približno petnajstimi leti, ko sta avtorja prvič primerjala svoje vire in zapiske o terenskem delu. Njegov metodološki okvir je nastal za potrebe prve empirične sociološke raziskave novih

religijskih in duhovnih gibanj v Sloveniji med letoma 2003 in 2007¹. Avtorja sta takrat oblikovala tudi vprašalnik, s katerim je predstavnike slovenskih religijskih organizacij do danes intervjuvalo že pet generacij študentov višjih letnikov Fakultete za družbene vede. Zamisel o razširitvi kataloga v sistematično urejeno zalogo znanja o vseh slovenskih religijskih organizacijah je leta 2009 za kratek čas uspela na Uradu Vlade RS za verske skupnosti. Tam je po zgledu londonskega INFORM-a nastal računalniški program za mrežno delo z bazo podatkov, ki omogoča sistematično shranjevanje vseh vrst elektronskih informacij ter pripravo, kvantifikacijo in izvoz pripravljenih profilov religijskih organizacij v statistični in enciklopedični obliki. Žal se je potem izkazalo, da državni organ ne zmore vlagati v proizvodnjo znanja.

Z gotovostjo je mogoče trditi, da katalog ne vsebuje vseh slovenskih religijskih organizacij², pač pa zgolj tiste, ki jih je bilo mogoče v razmeroma dolgem časovnem intervalu in z razpoložljivimi sredstvi zaznati iz središča raziskave, Ljubljane. Kataloški vzorec se vseeno zdi dovolj velik in star, da doslej prezrte in morda ravno nastale skupine ne morejo spremeniti temeljnih razmerij in splošnih ugotovitev, ki se nanašajo na trenutek poročila in so povzeti na tem mestu. V času pisanja pričujočega članka vsebuje katalog 180 religijskih organizacij. Med njimi je 142 delujočih, 27 nedelujočih in 11 skupin, pri katerih nismo mogli preveriti podatka o tem, ali delujejo ali ne.

Preglednica 1: TIPI SLOVENSКИH RELIGIJSКИH ORGANIZACIJ

	Delujoče	Nedelujoče	Neznano	Število	Delež (v %)
Tradicionalne religije okolja	3	0	0	3	1,7
(Krščanske) denominacije	18	3	2	23	12,8
Imigrantske in/ali etnične religije	6	0	0	6	3,3
Novoreligijske in novodobniške skupnosti	115	24	9	148	82,2
Skupaj	142	27	11	180	100

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Tradicionalne religije okolja (Katoliška cerkev, Evangeličanska cerkev augsburške veroizpovedi in Judovska skupnost Slovenije) so tiste, ki na ozemlju današnje Slovenije obstajajo najdlje. Med prebivalstvom so zasidrale najširšo predstavo o tem, kaj je verska skupnost in kaj religija. *Imigrantske*

¹ Prim. <http://religije.info/NoveReligije> (31. 8. 2015).

² Zaradi narave predmeta preučevanja (otežena zaznava in dostop ter nestabilnost pojavov) se mora sociolog novih religijskih gibanj med religiologi počutiti tako, kot se kvantni mehanik počuti na področju splošne fizike.

in/ali etnične religije (npr. Srbska pravoslavna cerkev, Islamska skupnost v Republiki Sloveniji in Reformatorska krščanska cerkev Slovenije) so v svojem okolju tradicionalne religijske organizacije, ki so v Slovenijo prišle s priseljenci ali pa tu živijo s pripadniki narodnih manjšin. Njihova poglobljena skrb zadeva duhovno, kulturno in tudi širšo dobrobit njihovih pripadnikov; novih članov v svojem novem oziroma večinskem okolju praviloma ne pritegnejo. (*Krščanske*) *denominacije* (npr. Evangelijska binkoštna cerkev, Krščanska adventistična cerkev in Jehovove priče) so religijske skupine, ki so se razvile ob tradicionalnih in iz njih. Čeprav se praviloma že ponašajo s častljivo tradicijo, so vseeno bistveno mlajše od tradicionalnih in praviloma dobro sprejete predvsem v lokalnih skupnostih. *Novoreligijske in novodobniške skupnosti* so v Sloveniji začele nastajati v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. K nam so sprva zgolj prenašale nauke in organizacijske strukture zahodnih ali prek zahoda posredovanih religijskih inovacij, dobrih deset let pozneje pa med njimi že najdemo izvorno slovensko religijsko kreativnost.

Uporabljena tipologija je izšla iz krize klasičnih delitev religijskih organizacij, ki temelji v delu Maxa Webra in Ernesta Troeltscha ter njunih naslednikov. S pojavom novih religijskih gibanj je postalo očitno, da sodobne religijske realnosti ni mogoče več zadovoljivo pojasniti z zgodovinsko, kulturno in teološko vezanimi, vzajemno odvisnimi in razmeroma togimi tipi cerkva, sekt in mysticizmov oziroma kultov. Poglavitno merilo razvrstitve je čas nastanka posamezne religijske organizacije. Spremljajoči lastnosti, ki določata tip, sta stopnja oziroma obseg uveljavljenosti in število pripadnikov religijske organizacije. Tipi so idealni, kar med drugim pomeni, da lahko klasifikacija posameznega primera odstopa od splošnih načel, toda ta odstopanja po prepričanju avtorjev tipologijo zgolj bogatijo. Tipologija je tudi empirična. To pomeni, da je bila oblikovana na podlagi razvida konkretne situacije na terenu in ne na podlagi primerjalne ali globalne religijske slike.

Obseg kataloga morda najbolj plastično prikažemo prek razreza vrst religijskih organizacij. Členitev smo povzeli po Meltonu (1999) in jo nekoliko dopolnili. *Primarne* organizacije svojim pripadnikom zagotavljajo celovito in trajno religijsko oskrbo, *sekundarne* nudijo delno religijsko oskrbo in tako največkrat zrcalijo pretočnost novodobniških organizacij, *terciarne* so organizacije religijskih organizacij (npr. Zveza baptističnih cerkva v Republiki Sloveniji), *podporne* izkazujejo specializirano skrb za enega izmed aspektov dejavnosti matične skupine (na primer za založništvo verske literature ali organizacijo njenih poletnih taborov za mladino), osnovna dejavnost *kvartarnih* pa ni več religijska, ampak to zgolj spremlja ali iz nje izhaja.

Preglednica 2: VRSTE SLOVENSКИH RELIGIJSКИH ORGANIZACIJ

	Primarna	Sekundarna	Terciarna	Podporna	Kvartarna	Skupaj
Tradicionalne religije okolja (Krščanske) denominacije	3	0	0	0	0	3
Imigrantske in/ali etnične religije	18	1	1	3	0	23
Novoreligijske in novodobniške skupnosti	6	0	0	0	0	6
Skupaj	75	39	1	5	28	148
	86	40	2	8	28	180

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Vse kvartarne sodijo v tip novoreligijskih in novodobniških organizacij. Med njimi najdemo podjetja, ki na trgu ponujajo jogo (ne pa tudi vseh ponudnikov joge); skupine, ki so nastale iz antropozofskega gibanja in nesporno uveljavljajo katero izmed njegovih smeri (npr. biodinamično kmetijstvo, waldorfsko šolstvo); skupine, ki jih pogojno uvrščamo v novodobniško gibanje, ker se ukvarjajo z razvojem človekovih potencialov (npr. nevro-lingvistično programiranje) ter nekatera športna društva, ki gojijo vzhodnjaške borilne veščine in pri tem izrecno črpajo iz vzhodnjaških modrosti. Nobena izmed teh organizacij se ne strinja s pripisovanjem religijskosti oziroma duhovnosti, pogosto tudi v skrbi, da morebitnih strank ne bi vnaprej odvrnili od svoje ponudbe, vendar njihove osnovne dejavnosti ni mogoče razumeti brez religijske oziroma duhovne tradicije, na katero se sklicujejo. Kvartarne organizacije, ki smo jih zajeli v katalogu, so zgolj reprezentativne. To pomeni, da jih je v resnici bistveno več in da s svojim delovanjem, čeprav na način, ki je vse bolj oddaljen od vira, dosežejo bistveno večje število ljudi, kot ga bomo lahko dokumentirali v razdelku o številčnosti. Novoreligijske in novodobniške kvartarne organizacije se torej prelivajo v okoliško družbo in/ali nereligijske organizacije. Pojem religijskosti, s katerim v začetku še lahko opisujemo njihovo dejavnost, se dokončno razpusti na neki nedoločeni točki med obema poloma.

Slovenske religijske organizacije razvrščamo v družine in razrede. Družine kažejo na širšo pripadnost skupine eni izmed večjih religijskih tradicij oziroma tradicionalnih kulturnih območij, razredi pa to pripadnost podrobneje opišejo. Spet je treba opozoriti, da pričujoča delitev ni izčrpna, ampak je razvejana samo toliko, kolikor so razvejane slovenske religijske organizacije.

Preglednica 3: DRUŽINE SLOVENSКИH RELIGIJSКИH ORGANIZACIJ

	Delujoče	Nedelu- joče	Neznano	Število	Delež (v %)
judovsko-krščanska	36	7	3	46	25,6
Azijska	48	4	2	54	30
Novodobniška	22	9	2	33	18,3
Staroverska	6	0	2	8	4,4
Samonikla	14	4	0	18	10
Islamska	4	0	0	4	2,2
Ezoterična	12	3	2	17	9,4
Skupaj	142	27	11	180	100

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Judovsko-krščanska družina v absolutnem oziru (kadar upoštevamo delujoče in nedelujoče religijske skupine) vsebuje dobro četrtino vseh slovenskih religijskih organizacij. Čeprav ni največja, se edina razteza prek vseh tipov in je tako daleč najbolj razslojena. V sebi združuje vse člane tipa tradicionalnih religij okolja in vse člane tipa denominacij. Po številčnosti v njej prevladujejo druge protestantske (13), binkoštna (8) in baptistične (7) skupine. *Skupina religijskih organizacij azijskega porekla* je najštevilčnejša in tvori 30 odstotkov vseh. Vse azijske sodijo med novoreligijske in novodobniške skupnosti. Med njimi prevladujejo tiste, ki "koreninijo³ v hinduizmu" (15), in budistične (13). Pretežnost "koreninjenja" med hindujskimi skupinami pove, da si Slovenci te prakse največkrat prilagajamo ali sprejemamo že predručajne, da je skrb za prenos avtentične tradicije med hindujskimi manjša oziroma je veliko bolj nazorno izražena pri budističnih skupnostih. "Koreninjenje" hindujskih skupin se v celoti godi v kvartarni vrsti religijskih organizacij in je v tej tudi najbolj pogosto (46 odstotkov). *Družina novodobniških* tvori dobrih 18 odstotkov vseh religijskih organizacij. Glede na terensko delo, zapise v specializiranih medijih in druge podatke se nemara zdi število (33) presenetljivo majhno, toda novodobniki največkrat ne tvorijo skupin in posledično organizacij, ampak socialne mreže. Njihova podprezentiranost torej izhaja iz optike kataloga. V *družini samoniklih* združujemo organizacije, ki posredujejo najbolj izrazite religijske inovacije. Teh ponavadi ni mogoče navezati na nobeno izmed tradicij, če pa to vseeno lahko storimo, je izvorni nauk tako drugačen, da ni več mogoče govoriti o kontinuiteti. Med samonikle religijske skupine štejemo npr. Scientološko cerkev

³ Nauk ali praksa katere izmed religijskih skupin "zgolj korenini" v neki religijski tradiciji, kadar je brez te tradicije ni mogoče razumeti, vseeno pa je razvila prepoznavne posebne lastnosti, po katerih od iste tradicije tudi odstopa. V takšnih primerih govorimo o kontekstualni religijski inovaciji. Clarke (2006) jo npr. pripisuje najpogostejšemu tipu interakcije tradicionalnih religij in novih religijskih gibanj v sodobni družbi, globalizaciji.

in Raeljansko religijo. Družina je razmeroma velika, saj tvori 10 odstotkov vseh skupin. Najštevilčnejši podrazred v njej tvorijo "ustvarjene verske skupnosti" (5, čeprav vse ne sodijo med samonikle) in zdi se, da je njihov pojav nekaj posebnega tudi v globalnih razmerah. Med ostalimi zaradi terminološke jasnosti omenjamo le še *staroversko (naravoversko) družino*. S tem imenom označujemo različne skupine, ki jih siceršnja literatura združuje pod nazivom neopoganstva. Tako smo se odločili, ker ime nima slabšalnih konotacij (prim. npr. Čok, 2012: 16) in so ga privzeli tudi slovenski novodobniški praktikanti.

Preglednica 4: ČAS NASTANKA SLOVENSКИH RELIGIJSКИH ORGANIZACIJ

Čas nastanka (leto)	Tradicionalne religije okolja	Krščanske denominacije	Imigrant-ske in/ali etnične religije	Novoreligijske in novodobniške skupnosti	Število	Delež (v %)
1-1000	2	0	0	0	2	1,1
1501-1600	1	0	1	0	2	1,1
1601-1700	0	0	1	0	1	0,6
1801-1900	0	0	0	1	1	0,6
1901-1910	0	1	1	0	2	1,1
1921-1930	0	2	0	0	2	1,1
1931-1940	0	2	0	0	2	1,1
1941-1950	0	2	0	0	2	1,1
1961-1970	0	1	1	0	2	1,1
1971-1980	0	0	0	2	2	1,1
1981-1990	0	2	0	12	14	7,8
1991-2000	0	7	1	50	58	32,2
2001-2010	0	4	1	62	67	37,2
2011-2015	0	2	0	13	15	8,3
Ni podatka	0	0	0	8	8	4,4
Skupaj	3	23	6	148	180	100

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Zgornja preglednica pravzaprav utemeljuje tipologijo in opozarja na nekaj izjem. Opazimo lahko, da si tipi zvezno sledijo. Krščanstvo se je v Karantaniji utrdilo do konca 8. stoletja (Perko, 1978), judovsko življenje pri nas traja neprekinjeno vsaj od 10. stoletja (Jelinčič Boeta, 2009); začetek luteranov lahko nemara postavimo v leto 1523, ko se je Trubarjev učitelj in dobrotnik, škof Peter Bonomo, z Dunaja preselil v Trst (Kerčmar, 1995). Približno takrat je Žumberak poselila prva večja skupina pravoslavnih Uskokov (Štrumbl, 1991), tudi med prekmurskimi Madžari pa je začela nastajati reformirana (kalvinska) skupnost, ki jo danes oskrbuje Reformatorska

krščanska cerkev Slovenije. Nastanek prve (krščanske) denominacije, Krščanske adventistične cerkve, ki je pred kratkim počastila stoletnico svojega delovanja, že približno sovпада z naseljevanjem bosansko-hercegovaških muslimanov na območju Slovenije, ravno pred tem pa najdemo pričevanja o prvih (teozofskih) krožkih, ki smo jih veliko pozneje začeli uvrščati med novoreligijska in duhovna gibanja. Droben komentar morda potrebuje razmeroma veliko število novonastalih denominacij v zadnjih desetletjih. Ker so za denominacije značilni prav stabilna organizacijska in doktrinarna struktura ter visoka stopnja sprejetosti v lokalnem okolju, bi namreč novonastale in mlade skupine po naravi stvari veliko prej sodile med novoreligijske. Novonastale denominacije povečini kažejo na proces drobljenja evangelijskih, predvsem binkoštnih in baptističnih skupnosti, v katerem nove v želji po samostojnosti pogosto ustanavljajo zreli, v protestantizmu izučeni posamezniki. Kot materinska se je v novejšem času tako na primer izkazala Evangelijska binkoštna cerkev. Iz nje sta izšli obalna Cerkev Jezusa Kristusa Živa voda (1995) in Cerkev večne zaveze (1995), ki se je najprej preimenovala v Krščanski center (1999) ter se zatem še razcepila v Krščanski center Ljubljana (2003) in Krščanski center Nova generacija (2005). In končno, če sploh kaj, potem zasenčene vrstice v spodnjem delu preglednice zelo nazorno dokumentirajo prav pojav novoreligijskih in duhovnih skupin.

Preglednica 5: OCENA ŠTEVILČNOSTI SLOVENSКИH RELIGIJSКИH ORGANIZACIJ

Število pripadnikov	Frekvenca	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
1-10	30	24,0	24,0
11-20	23	18,4	42,4
21-30	10	8,0	50,4
31-40	5	4,0	54,4
41-50	12	9,6	64,0
51-100	16	12,8	76,8
101-500	16	12,8	89,6
501-10.000	8	6,4	96,0
10.001-50.000	4	3,2	99,2
50.001-1.000.000	0	0	99,2
1.000.001-	1	0,8	100,0
Skupaj	125	100,0	
Ni podatka	55		
Skupaj	180		

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Slovensko religijsko podobo močno določa tudi kriterij številčnosti. Na enem polu najdemo izrazito dominantno večinsko cerkev z več kot milijon

člani, na drugem pa zagotovo več kot 77 odstotkov vseh ali vsaj 96 skupin, ki združujejo sto ali manj članov⁴ (oziroma več kot 64 odstotkov vseh ali vsaj 80 skupin, ki združujejo petdeset ali manj članov).

Težave s podatki o številčnosti slovenskih religijskih organizacij so mnogovrstne. Osnovna izhaja iz tega, da kategorija članstva zelo redko natančno opiše velikost socialne ali večje skupine in da si različne religijske organizacije to kategorijo zelo različno razlagajo (nekateri pa je sploh ne poznajo). Podatki o številu članov slovenskih religijskih organizacij so torej med seboj neprimerljivi in praviloma tudi ne povedo, kako velika je posamezna skupina. Na splošno lahko kakovost podatka o številčnosti posamezne religijske organizacije povežemo z njenim tipom. Tradicionalne religije okolja (ter imigrantske in/ali etnične religije, ki v svojem matičnem okolju pripadajo istemu tipu) so inkluzivne organizacije. Prizadevajo si, da bi jim pripadalo čim več ljudi, ne glede na zahtevano kakovost oziroma manifestacijo njihove notranje vere. Te s stališča ugotavljanja realne velikosti praviloma izkazujejo preveliko število članov⁵. Podatki o številu članov denominacij, ki si prizadevajo, da bi združevale poklicane ali izbrane, posameznike z višjo stopnjo identifikacije z njihovimi cilji, naukom in prakso, se najbolj približujejo realni velikosti socialnih skupin⁶. Ocenjeno število praktikantov novodobniške duhovnosti je v katalogu izrazito premajhno, ker se v večino njihovih organizacij ni mogoče včlaniti in njihovega mreženja največkrat sploh ni mogoče opisati s pojmom organizacije⁷. Primerjava številčnosti Katoliške cerkve in vseh drugih slovenskih religijskih organizacij vsaj v grobih obrisih pove, da je približno 80 odstotkov prebivalstva vsaj šibko povezanega s katero izmed religijskih organizacij (čeprav morda zgolj prek krsta v večinski cerkvi, po katerem so stik z njo lahko v celoti izgubili), in da jih približno

⁴ Kot rečeno, katalog ne vsebuje vseh religijskih skupin. Tiste uvrščene, pri katerih ne razpolagamo z oceno številčnosti, so pretežno novonastale (ali terciarne ali podporne, pri katerih članstva ne štejemo), zato je mogoče z razmeroma veliko gotovostjo predpostaviti, da združujejo manj kot sto posameznikov.

⁵ Katoliška cerkev npr. za svoje člane šteje vse krščene prebivalce Slovenije. Sama pove, da je konec leta 2014 v Sloveniji živelo 1.523.040 katoličanov, kar je predstavljalo 73,8 odstotka populacije (prim. Tajništvo SŠK, 2015) oziroma slabe tri odstotke manj kot konec leta 2011 (prim. Pastoralna služba Ljubljana, 2011). V popisu prebivalstva v letu 2002, ki je še vseboval podatke o veroizpovedi, se je za pripadnike katoliške veroizpovedi izreklo 1.135.626 prebivalcev, kar je tedaj znašalo slabih 58 odstotkov populacije oziroma slabih 14 odstotkov manj kot pri popisu v letu 1991 (prim. Šircelj in drugi, 2002). Iz cerkvenih podatkov sledi, da število krščenih v katoliški veroizpovedi tudi v Sloveniji upada, iz primerjave obeh pa, da se precejšnje število krščenih ne izreka za katolike (pri čemer iz popisnih podatkov ni mogoče izluščiti pripadnosti brez vere, zgolj kulturne ali tradicionalne pripadnosti in vere brez pripadnosti).

⁶ Adventisti bodo npr. navedli samo število aktivnih in krščenih članov, ne pa tudi svojih mladotnih otrok, Jehovove priče pa le število oznanjevalcev, čeprav je število udeležencev njihove spominske slovesnosti zelo verjetno večje.

⁷ Najpogostejše novodobniške organizacije tvorijo delovne skupine duhovnih specialistov, združenih v poslovne subjekte, ki svoje storitve ponujajo na trgu. Če pri takšni organizaciji poizvedujemo o številu članov, bo praviloma odgovorila s številom posameznikov, ki so se kdajkoli udeležili njene plačljive dejavnosti.

20 odstotkov vzdržuje tesnejše vezi s svojimi religijskimi organizacijami tudi tako, da aktivno izraža pričakovano stopnjo notranje vere.

Preglednica 6: ORGANIZACIJSKE OBLIKE SLOVENSКИH RELIGIJSКИH ORGANIZACIJ

Organizacijska oblika	Delujoče	Nedelujoče	Neznano	Število	Delež (v %)
verska skupnost	48	6	0	54	30
Društvo	46	6	2	54	30
neformalna skupina	12	8	4	24	13,3
gospodarski subjekt	15	3	1	19	10,6
Zavod	10	1	1	12	6,7
Fundacija	2	0	0	2	1,1
sestavni del verske skupnosti ali druge pravne osebe	2	0	0	2	1,1
Neznana	7	3	3	13	7,2
Skupaj	142	27	11	180	100

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Slovenske religijske organizacije so pretežno (skoraj 87 odstotkov) pravne osebe. Med njimi v enakem deležu (po 30 odstotkov ali 54 skupin) prevladujeta organizacijski obliki verska skupnost in društvo. Obe zagotavljata pravni okvir za uresničevanje ene izmed temeljnih človekovih pravic. Društvo omogoča splošnejšo pravico do združevanja, verska skupnost pa precej bolj specializirano kolektivno pravico do verske svobode. Društva v pretežnem deležu služijo novoreligijskim in duhovnim skupinam (slabih 95 odstotkov) oziroma še bolj natančno, njihovim primarnim in sekundarnim organizacijam (dobrih 68 odstotkov); v še vedno pomembnem deležu (slabih 30 odstotkov ali 16 skupin) pa tudi terciarnim in kvartarnim. Število registriranih verskih skupnosti je v Sloveniji razmeroma veliko, v času pisanja tega poročila jih je bilo 48, ker je ustanova verske skupnosti v Sloveniji tradicionalno, a vendarle s prekinitvami, lahko dostopna. Med letoma 2000 in 2003 je registracijski organ samovoljno tolmačil zakon in kljub zapovedani prijavi delovanja na seznam prijavljenih ni hotel vpisati nobene nove. Med letoma 2007 in 2013 so veljali zelo strogi registracijski kriteriji. Dokler jih Ustavno sodišče ni razveljavilo, bi morala verska skupnost za uspešno registracijo zbrati vsaj sto ustanoviteljev in na ozemlju države predhodno delovati še vsaj deset let, vendar se v tem času ni registrirala nobena (prim. Lesjak in Lekić, 2013). Obe kratkotrajni obdobji omejevanja registracije sta, kot bomo videli po svoje tudi paradoksn, med nekaterimi skupnostmi okrepili simbolni pomen pridobitve statusa pravne osebnosti na temelju lastnega prepričanja. S tem sta pomembno

prispevali k samosvoji obliki slovenske religijske kreativnosti, nastanku "ustvarjenih verskih skupnosti".

Precejšnje število novoreligijskih in duhovnih skupin med društvi (in pravnimi osebami, ki niso verska skupnost) lahko pojasnimo s prepletom dveh dejavnikov. Prvi je zagotovo ustanova verske skupnosti sama. V Sloveniji so to pravno osebo še dobrih petnajst let po osamosvojitvi urejala stara, socialistična zakonska določila. Kljub spremenjenemu ustavnemu okvirju ter drugačni interpretaciji omejevalnih in nadzornih določil bi zelo težko rekli, da so ta zakonska določila spodbujala versko svobodo, in še težje, da so se odzivala na nove potrebe novih skupnosti. Novi Zakon o verski svobodi je leta 2007 v tem oziru prinesel razočaranje, ker se je osredotočil na urejanje ugodnosti in primerjalnih prednosti zgolj nekaterih, t.j. največjih in najstarejših verskih skupnosti. Majhnim in novim je (šele po posegu Ustavnega sodišča v letu 2010) ostala zgolj možnost ustanovitve pravne osebe na temelju njihovega lastnega prepričanja. Drugi dejavnik najdemo v sami naravi novodobniških skupin. S svojimi nauki, praktikami in organizacijo se ostro razmejujejo od nauk, praktik in organizacije tradicionalnih cerkva. Nekaj povsem drugega so ravno zato, ker so in kakor so. Z njihovega zornega kota jih torej tako ali tako prazen status verske skupnosti odvrča že nominalno. Kataloški podatki kažejo še, da je prehajanje skupin med različnimi organizacijskimi oblikami izjemno redko in da nove verske skupnosti kot pravne osebe praviloma nastajajo z aktom registracije, da torej njihovega obstoja z razpoložljivimi sredstvi pred tem aktom praviloma ne zaznamo.

Slovenske ustvarjene verske skupnosti

Slovenske samonikle religijske inovacije so praviloma nastajale po letu 1990⁸ in izstopajo v dveh ozirih. Prva skupina vsebuje tiste z izvirno, osebno in intenzivno izkušnjo najvišjega božanstva ali drugih primarnih sil. Kot primere lahko med njimi naštejemo Sakrament Prehoda (1999), ki prakticira duhovno zdravljenje in v sklopu tega zagotavlja samorealizacijo prek zaužitja *ibogaina* (droge, pridobljene iz korenin afriškega grmička *Tabernanthe iboga*) (prim. Lesjak, 2013), Sveto družino (2001) karizmatične Vésuel, ki neposredno komunicira z Bogom Očetom, poimenovanim Vamis, in še vedno pričakuje, da bo rodila Jezusa (Boe, Dateda Om) (prim. Lesjak, 2007 in Črnič, 2012) ter apokaliptično ločino Reda vzhodnega templja, Sveto cerkev Annasann (2004). Članice druge prepoznavne skupine uvrščamo med *ustvarjene verske skupnosti*. *Ustvarjene* jih imenujemo zato, ker teh skupin

---

⁸ Za prvo slovensko novodobniško skupnost velja Družina v Šempasu, ki jo je ustanovil Marko Pogačnik ter je delovala med letoma 1971 in 1979.

ne bi bilo, če bi umanjkal (zelo specifičen) razlog njihovega nastanka – odziv na določeno pravno vprašanje in/ali celo protest zoper (zelo specifično) ravnanje države. *Verske skupnosti* jih imenujemo zato, ker prav vse zatrjujejo svojo religijskost in si praviloma prizadevajo za registracijo oziroma pridobitev pravne osebnosti po Zakonu o verski svobodi. Nobena si za registracijo ne prizadeva zaradi pridobitve gmotnih ali drugih statusnih ugodnosti, ki jih posamezna družba povezuje z oznako “religija” (prim. Introvigne, 1999), ampak je njihov cilj idealen – pravno osebo si želijo oblikovati na temelju lastnega prepričanja. Njihove zgodbe so zanimive, čeprav s stališča religiologije dobesedno obrobne. Osrednje mesto si zaslužijo, kadar preprašujemo delovanje države ter mejne in z njimi simbolne razsežnosti njenega zagotavljanja človekove pravice do svobode vesti oziroma verske svobode.

Preglednica 7: SLOVENSKE USTVARJENE VERSKE SKUPNOSTI IN RAZLOG NJIHOVEGA NASTANKA

SKUPINA, LETO NASTANKA	RAZLOG NASTANKA
Sakrament Prehoda, 1999	Zavarovanje legalne rabe ibogaina kot “religijske substance”.
Univerzalna verska skupnost vzhajajočega sonca, 2003	Zaščita lastnega svetovnega nazora pred tistimi, ki jih vsiljuje okolica.
Cerkev svete preproščine, 2004	Skrb za zakonito urejanje pravnega položaja verskih skupnosti.
Verska skupnost enakih možnosti, 2006	Namera po uveljavitvi ločitve države in verskih skupnosti, ki vsebuje prepričanje, da država ne sme razsojati o tem, kaj je religija.
Zaničniška verska skupnost, 2009	Zahteva po neobdavčenosti proizvodov, ki širijo slovenski jezik. (Da bi ti proizvodi enkrat postali neobdavčeni, moramo v možnost takšne ureditve najprej verjeti.)
UPASANA – SANJAVA prostost duha, svetovnonazorska kozmološka skupnost, 2014	Namera po uveljavitvi enakopravnosti religijskih in nereligijskih svetovnih nazorov
Čezvesoljska Zombi cerkev blaženega zvonjenja, 2014	(Zvonoljubno) opozarjanje na nepravilnosti v družbi.

Vir: Katalog slovenskih religijskih organizacij.

Že prva izmed njih, *Sakrament Prehoda*, odgovarja na vprašanje, ali je ustvarjena verska skupnost lahko več kot deklarativno religijska organizacija. Čeprav je bila “ustanovitev verske skupnosti sprva bolj štos” (Resinovič, 2004) in se je hitro izkazalo, da zastavljenega cilja ne bo mogoče realizirati (državne regulacije rabe enteogena ni mogoče preprečiti s sklicevanjem na versko svobodo), se je ob ustanovitelju, zahvaljujoč odtegnitvenim

lastnostnim Svetega Sakramenta⁹, oblikovala pristna novodobniška delovna skupina religijskih specialistov. Pravno osebnost je hitro pridobila, ker ni država nikoli podvomila v njeno religijskost. *Univerzalna verska skupnost vzhajajočega sonca* je izšla iz prizadevanj po opolnomočenju lastnega nazora, in sicer zaradi "agresije drugih, ki se ukvarjajo z religijo" (Levačič, 2004). Ustanovitelj je bil prepričan, da religijske organizacije z versko svobodo dobijo pretirana pooblastila za poseganje v življenje vseh, ki niso njihovi pripadniki. Da bi se pred temi posegi zaščitil, je versko skupnost ustanovil sam. V izrecni želji po pravni pravilnosti se je najprej odpravil v knjižnico, več let preučeval različne religijske nauke in končno ugotovil, da mu je najbližji panteizem. V skladu s tem je oblikoval svoj nauk in se – očitno zadovoljen – pozneje ni več pojavil v javnosti. *Cerkev svete preproščine* je bila predvsem nadzorovana sociološka študija primera (prim. Lesjak in Črnič, 2003 in Lesjak, 2008), ki je nastala zaradi težav v odnosih med državo in novonastalimi verskimi skupnostmi v prvem obdobju omejevanja registracije (prijave delovanja). V tem zapletu je želela pomagati s svojim zgle-dom in morebitnimi upravnimi precedensi. Rezultat njenega delovanja je bila izdaja sploh prve, čeprav zavrnilne upravne odločbe v postopku prijave delovanja (registracije), kar je v primerjavi s prejšnjo prakso registracijskega organa pomenilo precejšen napredek.

Težave manjših in novih verskih skupnosti v tistem času ne bi bile tako očitne, če država ne bi hkrati intenzivno urejala pravnega položaja večin-ske cerkve¹⁰. Ker so dogovarjanje in dogovore na enem polu religijskega spektra dopolnjevali ignoranca in/ali zaostrovanje na drugem, pot do očitka o diskriminaciji ni bila dolga. *Verska skupnost enakih možnosti – VSEM* je tako že s svojim nastankom razglasila svoj temeljni "princip pravice do enakih možnosti, ki je tako osnoven, da je nad vsemi drugimi deističnimi in ateističnimi principi". Njen zahtevek za registracijo, ki ga je sodišče po obravnavi na vseh razpoložljivih stopnjah zavrglo po dobrih petih letih, je temeljil na prepričanju, da država ne sme vsebinsko razsojati o tem, kaj je vera in kaj verska skupnost. Vztrajna VSEM je z registracijo končno uspela v tretjem poskusu, osem let po ustanovitvi, potem ko je svoj nauk in prakso vendarle dopolnila z elementi, ki šele omogočajo prepoznavanje religijskosti, njeni člani pa v svoji verski dejavnosti še naprej vestno "odkrivajo primere, ki so

⁹ Najbolj znana, vendar klinično še nepreizkušena lastnost ibogina je, da naj bi izjemno učinkovito pomagal pri prekinjanju vseh vrst odvisnosti, tudi od trdih drog. Po razpoložljivih podatkih (prim. Alper in drugi, 2008) naj bi v Sakramentu Prehoda do februarja leta 2006 opravili 98 odstotkov vseh iniciacij ravno z namenom prekinjanja zasvojenosti.

¹⁰ Leta 2000 je država sklenila sporazuma s Katoliško in Evangeličansko cerkvijo o duhovni oskrbi v Slovenski vojski, leta 2003 je začel veljati pravilnik ministra za obrambo o tej oskrbi, leta 2004 je Državni zbor ratificiral tako imenovani Vatikanski sporazum, Inštitut za pravo človekovih pravic pa je istega leta predstavil osnutek novega Zakona o verski svobodi.

v nasprotju s temeljnim principom pravice do enakih možnosti ter se s preprečevanjem in osebnim zgledom organizirano trudijo ustvarjati in spreminjati razmere tako, da ta princip ni kršen”.

Zaničniško versko skupnost pesnika, dramatika in gledališčenika Andreja Rozmana Roze z ustvarjenimi verskimi skupnostmi povezuje izviren način naslavljanja prav posebnega vprašanja. Njeni člani, zaničniki, častijo (slovenski ali katerikoli drugi) jezik in verjamejo v možnost ničte stopnje davka na dodano vrednost za proizvode, ki širijo ta jezik. Šele trdna vera v to možnost namreč zagotavlja, da bi lahko knjige kdaj v prihodnosti dejansko izvzeli iz obdavčitev. Skupnost odlikujejo izjemno izdelano obredje (“odmaševanje”) in vselej pronicljive Rozmanove pridige v sklopu njegovih avtorskih kabaretnih predstav. Ker so zaničniki oblikovali svojo identiteto, tudi simbole in institucijo članstva, realni obseg skupine kakovostno in količinsko presega preprosto vsoto obiskovalcev Rozmanovih gledaliških predstav, za registracijo verske skupnosti pa si zaenkrat niso prizadevali. *UPASANA – SANJAVA prostost duha, svetovnonazorska kozmološka skupnost* je s stališča ustvarjenih verskih skupnosti vseskozi paradokсна oziroma, natančneje, tipično normalna novodobniška skupnost. Njen izziv izhaja iz ustavnosodne presoje Zakona o verski svobodi iz leta 2010, iz katere sledi, da pravica do primerne pravno-organizacijske oblike ne pripada zgolj verskim, ampak tudi neveruskim svetovnonazorskimi skupnostim. Ker slovenski pravni red druge še ne pozna, bi lahko sklepali o obstoju protiuustavne pravne praznine. *UPASANA* je želela s svojo registracijo po Zakonu o verski svobodi pripomoči prav k zapolnitvi te praznine. Zanimivo pa je, da si je za ureditev statusa neveruskih svetovnonazorskih združenj s svojim zgledom prizadevala prav skupnost posameznikov, povezanih in izurjenih v novodobništvu, tako rekoč pionirjev novodobništva v Sloveniji. Njihovo ravnanje tako kaže na priložnostno akomodacijo tistega dela samorazumevanja novodobništva, ki se ob vsaki drugi priložnosti (in praviloma tudi pri izbiri primerne pravne osebnosti) ostro razmejuje od tradicionalnih religijskih organizacij. *UPASANA* je kot svoj sestavni del ustanovila Staroslavov hram – Akademijo staroverskih obrednih praks, s katerim (in v sodelovanju z društvom Slovenski staroverci) raziskuje, promovira in povezuje raziskovalce slovenske staroverske dediščine, predvsem Posoškega staroverstva.

Čezvesoljska Zombi cerkev blaženega zvonjenja (ČZCBZ) je ena izmed redkih institucionaliziranih dedinj vstajniškega gibanja, ki se je v Sloveniji začelo konec leta 2012 s protesti zoper mariborskega župana in se pozneje zaradi nezadovoljstva prebivalcev nad vladajočo politiko z množičnimi protesti razširilo po vsej državi. O tem priča osrednji del njihovega imena – vladajoča politična stranka je na enem izmed spletnih družbenih omrežij “ljudsko vstajo” tedaj označila za “vstajo zombijev” (ali pripadnikov prejšnjega družbenega režima). Pripadniki verjamejo v Sveti Zvon, Čezvesolje in raj po

lastni podobi. Temeljno poslanstvo cerkve sta zvonjenje s Svetim Zvonom ter ustvarjanje blaženih zvokov s ponvami in svetimi piskri. Najbolj znana je po javnem opravljanju svojega poslanstva pred Hramom koruptivnosti in izvirnega greha. Čeprav ta kraj v njihovih spisih ni izrecno določen, se je večina članstva največkrat zbrala prav pred poslopjem Državnega zbora v Ljubljani. Tam so zvonili, da bi odzvonilo korupciji, slabemu upravljanju države in revščini. Cerkev s poudarjenim socialnim čutom, ki v času pisanja tega besedila odpira svojo ambulanto za osebe brez zdravstvenega zavarovanja in sklepa tudi zakonske zveze istospolnih partnerjev, je izrazito demokratična. Motiv za nastanek ČZCBZ lahko primerjamo z motivom Univerzalne verske skupnosti vzhajajočega sonca, pri čemer zahteva po opolnomočenju nazora sovпада tudi z neprestanim kreiranjem oziroma konsenzualnim dopolnjevanjem tega nazora. Posamezniki tako sooblikujejo alternativno mikrookolje, v katerem ni prostora za deviacije, ki jih opažajo v družbenem okolju. Njeno temeljno načelo delovanja, enakost oziroma striktno prepoved diskriminacije, lahko primerjamo z načelom Verske skupnosti enakih možnosti – VSEM, le da je v tem primeru mnogo bolj povnanjeno. ČZCBZ na vseh področjih družbenega življenja dosledno zahteva in izpolnjuje tisto, kar je predpisano ali dopuščeno drugim. Zakonska določila o registraciji je tako razumela kot navodila za ustanovitev verske skupnosti; ker morajo imeti verske skupnosti svoja temeljna dela, je svojo sveto knjigo izdala celo v knjižni obliki itn. Do vseh drugih verskih skupnosti in njihovih pripadnikov se vede zelo spoštljivo, ob njihovih praznikih jim pogosto tudi vošči. Tudi za ČZCBZ lahko rečemo, da ne presega velikosti socialne skupine, čeprav sama trdi, da je peta največja verska skupnost, ker da združuje približno 12.000 pripadnikov¹¹.

Sklep

Že iz tako skopega zapisa je očitno, da religiji vnanja spodbuda za nastanek verske skupnosti ne pomeni nujno tudi nastanka nereligijske skupine. Prav nasprotno, večino elementov vseh opisanih (seznamu pa bi lahko dodali še kakšno) zanesljivo umeščamo v spekter pojavov, ki na presečišču religijskih organizacij in družbenega okolja sami po sebi vzbudijo zanimanje sociologa novih religijskih gibanj. Kako bomo vsakega izmed njih ovrednotili glede religijskosti, pa ni odvisno samo od merila, na primer od izbire funkcionalnih kriterijev in/ali uporabe politetičnih definicij po načelu družinske podobnosti, pač pa predvsem od tega, ali in kdaj je mogoče oziroma

---

¹¹ Podatek o številu njenih članov se pretežno opira na število posameznikov, ki so se pridružili njeni skupini na spletnem družbenem omrežju. To število bolj zanesljivo priča o zanimanju, ki ga je ČZCBZ vzbudila v delu javnosti s kombinacijo prevpraševanja družbene vloge verskih skupnosti, družbene angažiranosti in humanitarnega dela.

smiselno izbrano merilo sploh uporabiti. Cusackova (2010) v svojem delu preučuje razvite, razvidne in celo lahko dostopne pojave, novonastale slovenske verske skupnosti pa so (vsaj intendirane) religijske organizacije v embrionalni obliki. Zelo majhne so celo za slovenske razmere, njihova dejavnost je pod zaznavnim pragom okolice in tudi specialista, poleg tega so zelo težko so dostopne in nestabilne. O tem, ali verske skupnosti v družbi opravljajo katero izmed funkcij religije, pa je seveda mogoče smiselno soditi šele na podlagi njihove socialne prezenice. Zdi se, da zadostno mero te prezenice med vsemi ustvarjenimi verskimi skupnostmi zaenkrat, dve leti po registraciji, premore zgolj Čezvesoljska Zombi cerkev blaženega zvonjenja. Ustanavljanje pravne osebe prinese vsaj trenutek praviloma nesorazmerne prezenice, ki je nastajajoča verska skupnost ni povzročila z nobenim drugim dejanjem. Prezenca verske skupnosti se na tej točki praviloma izčrpa v prezenci dokumentacije, ki jo je predložila registracijskemu organu. Pri tem je treba upoštevati, da lahko pristna religijska gibanja nastanejo tudi brez temeljnega besedila (prim. Sakrament Prehoda), ob nereligijskem temeljnem besedilu ali celo ob drugem mediju popularne kulture (prim. Cusack, 2010) in seveda, da pristno religijsko besedilo samo po sebi ne more jamčiti istovrstne kakovosti socialne skupine, ker je lahko npr. umišljeno. Specifična prezenca tega trenutka je v Sloveniji nadalje posredovana s posebnostmi pravne ureditve. Religijske organizacije v nekaterih državah (npr. v Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike) sploh nimajo na voljo posebne organizacijske oblike, v drugih (npr. v Avstriji in na Hrvaškem) pa dvo- ali večstopenjska registracija religijskih organizacij z različnimi pravicami (v primerjavi z našim lahko dostopnim in enotnim statusom) zelo verjetno ne vzbuja primerljive pozornosti.

Večkrat omenjena idealnost namena pri registraciji ni nikakršna posebnost ustvarjenih verskih skupnosti. Prav vse verske skupnosti se registrirajo iz istih ali zelo podobnih vzgibov, ker jim registracija (razen gole pravne osebe, ki pa je lažje dostopna tudi drugje, npr. med društvi) ne prinese gmotnih ali statusnih ugodnosti. Da bi jih bile deležne, se morajo močno postarati in postati bistveno večje. Tudi njihova verska svoboda je zaščitená z ustavo ne glede na registracijo. Vsem se zdi torej najbolj pomembno, da lahko pravno osebo ustanovijo na temelju lastnega (religijskega) prepričanja. Pravzaprav edini konflikt na tem področju lahko v Sloveniji nastane, če se država odloči, da ne dovoli ustanovitve pravne osebe, ker da zatrevano prepričanje ni pravo (religijsko). Verska skupnost v tem konfliktu ne more ničesar izgubiti, ker tudi sicer ne pridobi nič izjemnega, država pa tudi ne more uveljaviti ničesar, kar bi presehalo njene pristojnosti (npr. določanja kajstva religijskih organizacij). Konflikt med obema stranema je lahko zgolj simbolne narave. Država je z registracijo nekaterih ustvarjenih verskih skupnosti vzela na znanje njihov protest zoper slabo uresničevanje

enakopravnosti in pravice do verske svobode. S tem je prispevala k artikulaciji nasprotnih težnj: nekatere verske skupnosti zdaj menijo, da bi morala država z registracijo varovati polje svetega pred vdorom profanega ter tako certificirati pristne religijske organizacije in s tem celo uravnati religijski trg (prim. Pan, 2014).

LITERATURA

- Alper, Kenneth R.; Howard S. Lotsof in Charles D. Kaplan (2008): The ibogaine medical subculture. *Journal of Ethnopharmacology*, 115: 9–24.
- Campbell, Colin (1972): The Cult, the Cultic Milieu and Secularization. *Sociological Yearbook of Religion in Britain* 5, 119–136.
- Clarke, Peter (2006): *New Religions in Global Perspective*. London: Routledge.
- Cusack, Carole (2010): *Invented Religions*. Farnham: Ashgate.
- Čok, Boris (2012): V siju mesečine – ustno izročilo Lokve, Prelož in bližnje okolice. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Črnič, Aleš (2012): Na vodnarjevem valu: nova religijska in duhovna gibanja. Ljubljana: FDV, zbirka Kult.
- Črnič, Aleš in Gregor Lesjak (2006): A Systematic Study of New Religious Movements – The Slovenian Case. V Irena Borowik (ur.), *Religions, Churches and Religiosity in Post-Communist Europe*, 142–157. Krakow: Nomos.
- Jelinčič Boeta, Klemen (2009): *Kratka zgodovina Judov*. Celovec: Mohorjeva družba.
- Introvigne, Massimo (1999): Religion as a Claim. V Jan G. Platvoet (ur.) in Arie L. Molendijk (ur.), *The Pragmatics of Defining Religion – Contexts, Concepts and Contests*, 41–72. Leiden Boston in Koeln: Brill.
- Kerčmar, Vili in Jana (1995): *Evangelikiška cerkev na Slovenskem*. Murska Sobota: Pomurski tisk.
- Lesjak, Gregor (2007): Ameriška kontroverza o sektantskem “pranju možganov” kot nereflektirano izhodišče (slovenske) sociologije novih religijskih gibanj. Ljubljana: doktorsko delo.
- Lesjak, Gregor (2008): Država in (nove) religije v Sloveniji: Cerkev svete preproščine in njen kontekst. *Teorija in praksa*, 45(5): 499–516.
- Lesjak, Gregor (2013): (Sodno) izvedenstvo, religija in droge: primer Sakramenta Prehoda. *Teorija in praksa*, 50(3–4): 549–566.
- Lesjak, Gregor in Aleš Črnič (2007): O Holy Simplicity! Registering a Religion in Slovenia. *Religion, State & Society*, 35(1): 69–79.
- Lesjak, Gregor in Davor Lekić (2013): Država in verske skupnosti: kronika odnosov med letoma 2008 in 2013. *Teorija in praksa*, 50(1): 154–171.
- Melton, Gordon John (1999): *The Rise of the Study of New Religions*, dostopno prek: http://www.cesnur.org/testi/bryn/br_melton.htm (31. 7. 2015).
- Perko, Franc (1978): *Verstva v Jugoslaviji*. Celje: Mohorjeva družba.
- Possamai, Adam (ur.) (2012): *Handbook of Hyper-Real Religions*. Leiden in Boston: Brill.
- Šircelj, Milivoja in drugi (2002): *Verska, jezikovna in narodna sestava prebivalstva Slovenije – popisi 1921–2002*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Štrumbl, Žarko (1991): Uskoki na Slovenskem in v Žumberku. Arhivi, 14/1-2, 42-50.

VIRI

Levačič, Ljubo (2004): Intervju z ustanoviteljem Univerzalne verske skupnosti vzhajajočega sonca. Gregor Lesjak, osebni arhiv.

Pan, Irena (2014): Čezvesoljska Zombi cerkev blaženega zvonjenja. POP TV, Preverjeno, 29. 4.

Pastoralna služba Ljubljana (2011): <http://katoliska-cerkev.si/statisticni-podatki-o-cerkvi-na-slovenskem-za-letno-2011> (31. 8. 2015).

Resinovič, Marko Reza (2004): Intervju z ustanoviteljem verske skupnosti Sakrament Prehoda. Gregor Lesjak, osebni arhiv.

Tajništvo SŠK (2015): <http://katoliska-cerkev.si/letno-porocilo-katoliske-cerkve-v-sloveniji-2015> (20. 1. 2016).